

OBCOWANIE (146) sb n

Oba o oraz a jasne (w tym w a 1 r. błędne znakowanie); -é (8), -e (3); -é OpecŻyw (4), SarnStat; -é : -e BiałKat (3:3).

sg N obcowanie (33); -é (4), -(e) (29). ◇ G obcowaniã (44). ◇ D obcowaniu (2). ◇ A obcowanié (41); -é (4), -e (3), -(e) (34); -é OpecŻyw; -é : -e BiałKat (3:3). ◇ I obcowanim (8) HistJóz, KromRozm I, KromRozm III, Leop, KrowObr, CzechRozm (2), OrzJan, obcowani(e)m (3) BibRadz, WujJud CzechEp. ◇ L obcowaniu (15).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII w. s.v. obcować.

1. *Współzycie, przebywanie (z kimś); towarzystwo; conversatio HistAl, Vulg, Mącz, Calep, Cn; consuetudo Mącz, Modrz, Cn; commercium Mącz, Cn; communicatio HistAl, Cn; societas Modrz, Cn; usus Mącz; communio JanStat; congregatio Modrz; congressus, consortio, consortium, contubernium, convictus, familiaritas, necessitudo, sodalitiimi Cn (93) : Orzeł w iednym leśie z liźką/ Miefzkał iáko z towarzyszka: A z długiego opcowania/ Nie mieli w łobie wątpienia. BierEz H3; Niektóрым [ludziom] rodzicow Pánłtwa/ y od niemowlęłtwa w rokłozkach obcowanie załzkodziło. KwiatKsiqż Fv; Conversatio, Obieranie/ miefzkanie/ obcowanie. Mącz 487c; Calep 256b.*

obcowanie z kim (26): OpecŻywPrzedm C4; BielŻyw 102; RejPs 81v; SYmon Oniáłłow fyn/ káplán wielki/ [...] ktory dołtąpił chwały w opcowaniu z narody [in conversatione gentis] Leop Eccli 50/5; Usus item idem quod consuetudo, Towarzystwienie/ záchowanie/ obcowanie przyażń [!] s kim. Mącz 510c; Ma fię tedy wyłtrzegáć káždy człowiek ále naywięcey zwierzchny Pan obcowania z pochlebcámi [consuetudo adulatorum]/ ktorzi wielką przekázá bywáiá do tego/ áby człowiek łáme go łiebie poznał ModrzBaz 17v; ArtKanc K8; WujNT 2.Cor 6 arg. Cf obcowanie z kim w czym; czyje z kim; »obcowanie mieć«, »z ludźmi obcowanie«.

obcowanie z kim w czym [= pod jakim względem] (1): vżywánye ich [łwiátołci sprawowanych przez odszczepieńców] z wyádomołci z grzechem yełt/ nye z łtrony łwyátołci/ ále dla oderwányá od kołcyoła/ á vpornego obcowányá w łpráwách kołcielnych z tákimi oderwányimi. KromRozm III L.

obcowanie czyje [= kto obcuje] [w tym: pron poss (4), ai (3), G sb (1)] (8): [Maryja skarży się do Syna] Y gdzie teráz iełt ono náłse przez trzydziełci ij trzy lata milé optzowanijé/ łktorégo fie wefelilo łerce twoie OpecŻyw 142v; KarnNap Gv. Cf obcowanie czyje z kim, »obcowanie ludzkie«.

obcowanie czyje [= kto obcuje] z kim (3): OpecŻyw 112; CzechEp 175; O ł. Márku/ y o iego ze dwiemá Apołtoły Páwłem y Bárnábáłzem obcowaniu/ mamy w Dziei: 12, 25. WujNT 124.

obcowanie czyje [= z kim] [w tym: ai (poss) (4), pron poss (2), G sb (2)] (8): Afenech/ ktora myála tak łerce łlachtetne a tzyłte/ yź gardżyła włzelkym obcowanim mężkim HistJóz B3; Ale iź wálze obcowanie miłuiemy [conversationem vestram diligimus]/ dawamy wam ná poradzenie/ [...] żebyłcie przilzli przed oblicznołć náłzę HistAl H3v; Mącz 223c; Kroyniki náłze powiádáiá/ że przodkowie náłzy z powiełci y obcowania Czechow y Moráwcow/ wiáre Páná Chryłtułowę poználi y przyełli ReszPrz 29. Cf »ludzkie, ludzi obcowanie«.

W charakterystycznych połączeniach: obcowanie częłte, długie, miłe (2), nieustające, łwiéte, umyłłne, uporne; chronić się obcowania (2), strzec się, wiarować się; wyniść od obcowania [czyjego]; zgodzić się do

obcowania; obcowanie [czyje] miłować; wrocić się w obcowanie; w obcowaniu [czyim] kochać się; osobnie od obcowania.

Zwrot: »obcowanie mie(wa)ć« [w tym: z kim (9)] = obcować; communicationem habere HistAl; commercium habere Mącz; consuetudinem habere Modrz (10): Z mądrymi miey opczowanie. á dobre w ważności w wielkemy mieway. BielŻyw 19, 32; HistAl K; KromRozm III O2v; GroicPorz 114v; Coutor, in Ioanne cap. 4. legitur insolenter pro commercium habere, Towarzyfzyć/ obcowanie mieć. Mącz 511b; BiałKat 341; Niech się przeto mąż y żoná fтарыą o to/ áby z ořobámi niewfitydliwemi/ [...] obcowánia żadnego niemiewáli: áby bieřiad/ kołácyj y nieuczćiwych řchadzek zániecháli ModrzBaz 32v; SarnStat 622, 1173.

Wyrażenia: »obcowanie ludzkie« = społeczność; societas a. consuetudo hominum Modrz [szyk 2:1] (3): ábowiem z dobrego młodych ludzi ćwiczenia/ [...] ták nabożeńřtwu/ iáko teř řpolnemu ludzkemu obcowánium wiele vřytku przychodzi. ModrzBaz 4, 96; wfzyřcy krzywoprzyřięzcy ná gárdle karáni byli/ iáko ći ktorzy pobořność ku Bogom zgwałćili/ y wiáre s pořzodká obcowánia ludzkiego zgładzáli Phil F4.

»z ludźmi, ludzkie, miedzy ludźmi, ludzi obcowanie« [szyk 6:4] (5:3:1:1): OpecŻyw [34]v; Takim potrzeba aby řie dobrze chowali w picium w iedzeniu rzeczy ciepłych y řmacźnych, takieř w krotchwili opczowania miedzy ludźmi. GlabGad L7; GroicPorz 114v; DYaná/ tá [...] dzyewiřy řtan przyięłá/ przeto od obcowánia ludzkiego wyřłá do lářow/ á tám mieřkálá żywiáć řie řwierzem BielKron 23; ZEnobia niewiářta řláchetna/ [...] chcáć záchowáć czyřřość řwoię do řmierći/ w leřiech á puřtyniach mieřkálá/ chroniáć řie z ludźmi obcowánia. BielKron 153v, 260; RejPos 149v; [od ojców] ieřteřmy náuczeni y wiáry/ y ludzkiego á pořpolitego obcowánia/ y řzczyřośći obyczářow/ y nabożeńřtwá. KuczbKat 305; SkarŻyw 546; WerGość 259.

»od obcowania odłáczon« (1): Niemáię řię tedy ludzie iego [kata] vrzędem brzydźić: á niema być bezecnym/ áni teř iáko od obcowánia ludzkiego/ ták od kořciołá odłáczon [Non... consuetudine hominum aut sacris expers esse debet]. ModrzBaz 96.

»spolne, pospolite obcowanie« = congregatio Modrz [szyk 4:2] (4:2): A řnadz by řie był widomie a niepokryćie wzruřłý przećiw mnie řprećiwnik moy nieták by mi řal było/ bo bych řie był řtrzeřł řniem obcowánia pořpolitego. RejPs 81v; KuczbKat 305; ták mařł řpołećnie z nią [řoná] záwřdy řyć/ áby řie obcowánié wářze řpolne podobáło Pánu Bogu KarnNap Gv; ModrzBaz 2v, 4; kařdeřo rořterku y niezgody ieřt mářká řpólne obcowánié [ipsa communio JanStat 561]/ w ktoréy teř y bráćia rodzeni niektóřzy ku nieprzyiářni y řwaróm wielkim częřtokróć bywáię pobudzeni SarnStat 593.

Szeregi: »obcowanie i mieszkanie« (1): A iže řnadz obcowánié nářze y mieřkánie [conversationem nostram et habitationem] řádařł wiedzieć/ tobie przez ten řiřt opowiádamy. Przebywánié nářze ieřt wyřep ktori ogárnęłá rzeķá HistAl H2v.

»pospolitowanie i obcowanie« (1): Przeto wielebny ocietz řwięty Franciřřek/ nie z ijnád dořtápił tznót rozmáijtych/ [...] iedno s pořpolitowania iř optzowaníá z miłořciwym pane^m Iezu Kryřtem OpecŻywPrzedm C4.

»zgrupowanie i obcowanie« (1): A iż fię człowiek lepiej niż ktore inŝe ŝtworzenie/ do tákowego zgrupowania y spólnego obcowania [*ad eiusmodi coetus et congregationes*] zgodzi/ vkázuie to iego przyrodzony dowcip y mowá *ModrzBaz* 2v.

Przen (1) :

Wyrażenie: »obcowanie [z kim] w czytaniu« = *czytanie o kim* (1): Sławá łam[a] ŝwiętych y ob[co]wánie z nimi w [czy]tániu bez pożyt[ku] być niemoż[e]. *SkarŻyw* A4.

a. *Wspólnota wiernych zjednoczonych przez Chrystusa i w jego imię w kościele* (37) : *KromRozm III* O4; Ia błogofławioności twoiey/ to ieŝt Stolicy Piotrowey/ obcowaniem ieŝtem przyłączony *WujJud* 20v.

obcowanie między kim (2): włáfná [!] ich [*ŝwiętych*] czeŝć y doŝtoynoŝć/ w ŝpólecznym obcowaniu ŝwiątobliwie y vcźciwie miedzy łobá/ wedle Kredá záchowuiemy/ y wyznawamy. *WujJudConf* 62. Cf »powszeehne obcowanie«.

obcowanie z kim (5): Drudzy zász oderwáwŝy ŝie od ŝwiętego z poŝpolitym Koŝciółem obcowania/ woynę z nim o Synu Bożym á o Duchu ŝ. zácźeli *WujJudConf* 6. Cf »obcowania dostać«, »obcowanie mieć«, »z ŝwiętami obcowanie«.

obcowanie czyje [= z kim] (4): A iáko fię chleb przemienia w prawdziwe przyrodzone ciáło Paná Chryŝtuŝowe/ [...] ták y my w ciieleŝne ciáło iego/ to ieŝt/ w obcowanie Páná Chryŝtuŝowe/ y wŝyŝtkich ŝwiętych bywamy przemienieni. *ReszPrz* 58. Cf »w obcowanie Boże wejŝć«, »od obcowania odcięty«.

obcowanie czyje [= kto obcuje] (1): *RejAp* 172 cf »z ŝwiętymi obcowanie«.

W połączeniu szeregowym (1): ŝWięto nas dziŝieyŝze vpomina/ ábyŝmy vważyli v ŝiebie [...] on bárzo należyty ártukuł wiáry náŝzey: ktorym wierzym/ vczeŝtnictwo ábo ŝpóecznoŝć ábo obcowanie ŝwiętych. *SkarKaz* 633a.

Zwroty: »obcowania [z kim] dostać« (1): ná ktorymeŝ [*krzcie ŝwiętym*] obcowania z wybranymi iego y dziedzictwá niebieŝkiego doŝtał *KarnNap* E2v.

»obcowanie [z kim] mieć« [*ŝzyk zmienny*] (2): A ieli chcemy obcowanie z męczenniki y z kápłány Bożymi mieć/ náŝláduemy ich cnot. *BiałKat* 148v; *KarnNap* B3v.

»w obcowanie Boże wejŝć« (1): Przez bogi/ wybrané Boże ŝwięté rozumiey/ którzy w obcowanie Boże weŝli/ á ŝá z nim nie roździelnymi *BiałKat* 141.

»z obcowania wyrzucać« (1): iemu [*Koŝciółowi*] moc ieŝt dána grzechy odpufzczáć/ z obcowania wyrzucać álbo záklináć *KuczbKat* 80.

Wyrażenia: »chrzeŝcijańskie obcowanie« (2): Toć Chrzeŝciáńkie obcowanie ŝpóeczne zámknáł pan Chryŝtus w ónych ŝłowiech/ gdy mówił: Który przyymie Proroká/ w imię proroká/ zapláte proroká weźmie *BiałKat* 143v; *KarnNap* A3v.

»od obcowania [czyjegó] odcięty, oddzielony« [*ŝzyk 1:1*] (1:1): wŝyŝcy ktorzy ŝá w kłátwie/ ŝá w mocy y w dzierzáwie ŝzátáńkiey/ y od obrony y opieki Páná Chryŝtuŝoweý oddaleni/ ŝkoro [...] od obcowania wiernych Kátholikow bywáią oddzieleni *WujNT* 588, 664.

»powszechne obcowanie [miedzy kim]« (1): łam pan Chryŝtus to Powŝzechné obcowanie miedzy námi zálécił: gdy [...] kazał káždemu modlić ŝye powŝzechnie zá wŝyŝtki *BiałKat* 143v.

»przyjęt w obcowanie« (1): iáko ten fyn Adámow ma być przez krzešt święty przyjęt w Chrześciánfkie poľpolftwo y obcowanie/ żeby fie iuz słał fyne^m Bożym *KarnNap* A3v.

»społeczne, spolne obcowanie; społeczność obcowania« [szyk 3:1] (2:1;1): *BiałKat* 143v; *WujJudConf* 62; Potrzebá thedy tego/ áby wierni trwáli w fpolnym obcowaniu. *RejPosWstaw* [143³]; Gdzie y Apoftolowie męczennicy święci/ W fpołeczność obcowania świętego przyjęci *KołakSzczęśl* D.

teol. »świętych, święte, z świętymi obcowanie« [w tym: wierzę (w) świętych obcowanie (7)] = w religii chrześcijańskiej wzajemne, osobiste i nadprzyrodzone oddziaływanie na siebie istot rozumnych, pozostających w łączności z Chrystusem w niebie, czyścicu i na ziemi [szyk 12:8] (18:1:1): [Wierzę w] Świętą cerkiew krzešciaⁿfką/ fwiętych obtzowanijé *OpecŻyw* 176v; *SeklKat* B4v, P4v; *KrowObr* 63; [otoś jest] Dyabłu do piekła ná wieczne potępienie oddány/ ielliże fy w czas nieuznałz/ á w obcowanie Świętych do zboru świętego fy niewrociłz. *OrzRozm* M4v; *GrzegRóżn* F; Thu w tey roľpráwie zámyka fie kilká członkow wiáry náłzey Krzešciánfkiey. [...] Drugi/ iż mamy z martwy wltác. Trzeci/ iż iest s fwięthem i obcowanie náłze. *RejAp* 172; *KuczbKat* 225; *WujJud* 234, Mm7v; Iednę máiá náukę/ iednę wiárę/ nádzyeię y miłość/ iednegoż ducha/ [...] Ieden Pan/ iedná wiárá/ ieden krzešt/ ieden Bog á ociec wšytkich/ ktory iest nádewšytko/ y przez wšytko y we wšytkich nas etc. A to prawdziwie iest fwiętych obcowanie. *RejPosWstaw* [143²]v; Libertyni/ obcowanie świętych ták wykładáią/ iż ma być rozumiane tylko o doczełtnych dobrách. *ReszPrz* 89, 88; *ArtKanc* M11; Wierzę w Duchá świętego. Święty Košciół Powfzechny. Świętych obcowanie. Drudzy wołá mówić Świętych fpołeczność ábo včełtnictwo. *LatHar* 9; *KołakSzczęśl* D; *WujNT* 515, Aaaaa2v; *PowodPr* 34; *SkarKaz* 633a.

»([nie]) obcowanie i (ani) pospolstwo« [szyk 2:1] (3): A kiedy mu iuz Kmotrowie imię dádzą (przez co fie znaczy/ że go w obcowaniu Chrzešciánfkim/ y w poľpolftwie ludzi wiernych mieć chcá) tedy Káplán/ tchnie ná nie *KarnNap* B3v, A3v, B3v.

»obcowanie i społeczność« (1): Apoftolowie odzywáią fie fpolná wiárá do iednegoż košcióła powfzechnego/ [...] w ktorym iest świętych Bożych niewštawáiące obcowanie y fpołeczność *PowodPr* 34. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

b. *O niebie jako miejscu przebywania zbawionych* [w tym: czyje (7): *pron poss* (5), *G sb* (2)] (8) : Aleć náłfe obcowanie ieltci w niebie [*nostra autem conversatio in caelis est*]: fkađ teź y zbáwicielá czekamy Pána náłfego Iezu Chryšta *Leop Philipp* 3/20 [przekład tego samego tekstu (5)] *CzechRozm* 31v, 261; Dayże nam mięłzkác w tych przybytkách twoich/ á day chodzić do twych Zborow świętych/ gdzie iest obcowanie wiernych. *ArtKanc* K8v; *WujNT Philipp* 3/20, Aaaaa2v; *SkarKaz* 123a.

»mieszkanie i społeczne obcowanie« (1): Bo z wielkiej chući duřzá ma k nim [przybytkom Pańskim] prágnie/ áby miáłá w twym domu mięłzkánie/ á fpołeczne obcowanie. *ArtKanc* K7v.

2. *Współzycie cielesne; complexus Venereus, obscenum opus, usus Veneris Cn* [w tym: z kim (5)] (7) : Páfncucus wyznawcá Boży/ [...] powiedział być tzyfłość obcowanie z żoną włáfná *KrowObr* 230; Incestus – Obczowanie, złączenie z krewná *Calep* 519a.

Wyrażenia: »cudzołskie obcowanie« (1): A nyetylko Auguřtyn/ ále y Ambroży S. tákyc złączenie [o małżeństwie kapłana] cudzołfkim obcowaniem á czártowfká kuczá zowyc. *KromRozm I* C2.

»obcowanie męża z niewiastą, mężczyzny z białą głową« [szyk 1:1] (1:1): nafienie albo plemię mężłkie ku rodzeniu człowieka potrzebne/ ktoreż więc bywa wypuścżano czałow łwych gdy bywa opczowanie męża z niewiaftą. *GlabGad* Fv; *KarnNap* F3.

»nierządne obcowanie« (1): Z miłości roftą gwałcenia białych głów/ cudzołóstwá/ nierządne z krewnemi obcowanie/ y infze niezliczone nierządności ciełefne [*ex amore stupra, adulteria incestus et infinitae libidines*] *ModrzBaz* 7v.

»spolne obcowanie« (1): A iżby małżonkowie bogoboyni w vćciwym łwym łpolnym obćcowaniu [!] nábywáli potomłtwá/ wychowywáiąc ie w wierze Chrześciáńłkiew y w boiáźni Bożey *KarnNap* F3.

Szereg: »mieszkanie i obcowanie« (1): Náprzod/ áby beło w małżeńłtwie vćciwe y czyłte mężczyźny [!] z białą głową mięłzkánie y obcowanie: iżby teź rodzaj ludzki beł ná źiemi záchowan y pomnożon *KarnNap* F3.

3. *Postępowanie, zachowanie się; conversatio Vulg, PolAnt* (42) : Y gdzie teráz iełt ono tweé iałné obliczeé/ widzenijé wełolé/ optzowanijé mile. *OpecŻyw* 147v; *PatKaz III* 148v; Był ten Seneca mąż pocżciwołci, á wielkiew łtałłci y obczowania mądrego *BielŻyw* 142; Dłon wypięta w rołciágnieniu thak iż łie palce włzpaczą wzgorę znamię iełt dobrego rozumu obacżnołci, łwiebody, y przyjaznego opczowania w towarzyłtwie *GlabGad* P2v; *Leop* RR4v, *Iac* 3/13; Złóźcie s łiebie łtárego człowieká/ tho iełt pirwłze ono obcowanie poźádlivołciámi łkázone/ á odnowćcie łie duchem vmyłłwu wálżego *RejPosWstaw* [110³]v; wzorem bądź wiernym w mowie/ w obcowaniu/ wmiłłosci/ w wierze/ wczyłtołci. *BudNT* 1.Tim 4/12; *CzechRozm* 99; Przetoź się przyprałwmy/ włzech złółci przełtańmy/ ták Pána czekaymy/ ná modlitwách trwaymy/ y w pokutowániu/ w łwiętyym obćcowaniu. *ArtKanc* A10v; Któz [...] ołoby zacné rozumieć nie bęđzie/ że głupi byli á że łie byli zápomnieli którzy łukniá/ budowánim/ obćcowánim róźni od podlełższych nie byli? *OrzJan* 55; Páweł przed krolem Agrippá dáie o łobie łpráwe/ ták pierwłżego obćcowania/ iáko y náwrocenia łwego ná wiáre Chrześciáńłká. *WujNT Act* 26 arg; Niechże pokaże z dobrego obćcowania [*ex bona conversatione*] vczynki łwe łágodney mądrołci. *WujNT Iac* 3/13, s. 108, 424, 655, *Eph* 4/22, 1.Tim 4/12 (9).

obcowanie czyje [w tym: pron poss (18), *G sb* (4)] (22): Trzeciye tełz to bylo dla yey [*Maryjej*] obćzouanya bo tak pocżelźnye a mąźnye łá [!] rządzyla ue włzytkych uczynkach *PatKaz III* 110; *MurzHist* H3v; Y łpráwiedliwego Lotá łpracowánego bezecnym obćcowaniem hániebnych łudzi [*fatigatum a nefandorum luxuria conversatione*] wybáwił. *BibRadz* 2.Petr 2/7, *Hebr* 13/7; *BiałKat* 151v; *KuczbKat* 260, 385; *BudNT* 1.Petr 2/12; *CzechRozm* 221; Vkázuiác łwe y bráćiew vćciwe obćcowanie. *CzechEp* 11 marg; Owoc człowieczy/ iełt wyznánie wiáry iego/ y vczynki obćcowania iego. *CzechEp* 37, 309; *NiemObr* 119; *WerKaz* 289; Bołłcie łłyłzeli o moim obćcowaniu niekiewdy w Żydowłtwie [*Audistis enim conversationem meam... in Iudaismo*]: iżem łrodze przełłádowáł kołłciol Boży *WujNT Gal* 1/13, *Hebr* 13/7, 1.Petr 1/18, 2/12, 3/2, 16 (8).

W charakterystycznych połączeniach: obcowanie bezecne, czyste, dobre (6), *duchowne, mądre, mile, plugawe, poboźne, proźne* (2), *przyjazne, przykładne, uczciwe (pocżciwe)* (2), *łwięte* (6); *obcowanie w bojaźni* (2).

Zwrot: »obcowanie wiełł« (1): obćcowanie łwoie maćie w vćciwołci wiełł y w boiáźni Bożey *KarnNap* F4v.

Wyrażenia: »dokonanie, koniec obcowania« = *exitus conversationis PolAnt, Vulg (1:1):* Pamięthaycie ná wodze wáfze kthorzy wam mowili łowo Boże/ á wiary ich náfláduiecie [!] obáčzáiac co zá koniec był obcowánia ich. *BibRadz Hebr 13/7; WujNT Hebr13/7.*

»obcowanie pogańskie« (2): *PatKaz III 102v;* Bo zá pierwżych czáfow gdj lię łtrzegli obcowánia pogáńfkiego wydawał [*Razis*] zapálczywą chućiá ferce y zdrowie łwe zá Iudłtwo *BudBib 2.Mach 14/38.*

»zewnętrzne obcowanie« (1): Słudzy Boży ku bliźnim máią lię łprawowác zewnętrznym przykłádnym opcowánim/ ku Bogu wnątrznym nabożeńłtwem *Leop 2.Cor 6 arg.*

Synonimy: **1.** bycie, mieszkanie, obieranie, obywatelstwo, pospolitowanie, przebywanie, przyjaźń, towarzyszenie, zachowanie; **a.** pospolstwo, społeczność, uczestnictwo; **3.** postępowanie, zachowanie się.

Cf **OBCOWAĆ**

LW